

TUDOR ARGHEZI – POEZIA „BOABEI” ȘI A „FĂRÂMEI” TUDOR ARGHEZI, THE POETRY OF „BEAN” AND „CRUMB”

Bianca NEGRILĂ

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

Abstract

Poetry, household and family, along with the two children, were the most important things in the life of the poet.

The verses on the world of childhood, that of ‘beans’ and ‘crumbs’, are gems of playful lyrical poetry in our literature.

Arghezi rediscovers the sublime, the majesty in the tangible world.

These verses are cherished and easily learned by children, broadening their cultural horizons.

Key words: *toy, book, childhood, fairytales, the world of play*

Cuvinte cheie: *jucărie, carte, copilărie, povești, universul ludic*

Mărțișorul este casa familiei Arghezi, dar cum mărturisea poetul, „Mărțișorul este patria literaturii mele!” Dar, este, în același timp și „patria copilăriei noastre – subliniază Baruțiu T. Arghezi – și izvorul cel mai curat al vieții noastre de familie”. Casa și grădina de la Mărțișor aveau doi gospodari, Tudor și Paraschiva, și doi copii, Domnica (Mitzura) și Iosif (Baruțu) – eroii *Cărții cu jucării* (1931), pentru că „O povestire e o jucărie. Ți-ai spânzurat de pereți o mie de jucării, și toți copacii din pădurile muntelui alb, la piciorul căruia paște lumina verde calul nostru roșu, sunt plini de maimuțoi cocoșați, de îngeri cu elastic, pe care i-a prins în codri dorința noastră de a da vocilor, vântului o îndreptățire și pustietății molcome dintre frunze o viață împărecheată cu oameni reduși în mucava” (*Jucăriile*).

Pe lângă poveștile pe care copiii le ascultau cu atâta plăcere de la mama lor, așa cum mărturisește Baruțu că: „În Mărțișor, copilăria anilor dinaintea școlii a fost plină de povestiri cât și de întâmplări, din care, ca în fabulă, trăgeau învățăminte moralizatoare”, tatăl compunea versuri despre vârsta fericirii fără întoarcere.

Primul volum cu această tematică este *Cărticica de seară* (1935) care cuprinde o serie de imnuri închinată existenței mărunte. Sunt poezii a căror tematică se referă la universul mic și la iubirea pentru o viață de familie în care rolul principal îl are soțul, pentru că acesta o inițiază pe femeie în treburile gospodăriei. El e cel ce o ocrotește și-o cheamă pretutindeni să-i arate cadrul natural rustic și universul casnic, începând cu copiii: „Vino să te ascund în trestii și papuri, / Până-or sosi hainele din cufere și dulapuri, / Pantofii înalți / Cu care ai să te încalți, / Ciorapii de sticlă de mătăasă, / Horbota moale, cămășile fumurii de acasă, / Măinile mele vor să te îmbrace / În aromate, calde promoroace”.

Microcosmosul în care își duce copilăria e dominat de natura încântătoare și de animale de pe lângă casa în care trăiesc, dând o atmosferă patriarhală de liniște, în spirit tradițional românesc: „Cu cireșe la cercei / Să mergem la porci, / Să dăm vitelor tărățele / Mulgându-le țâțele / În ciubere. / Dă-mi mâna ta fără putere / Cu fânul de-a valma / Taurul vrea să-ți lingă palma”. (*Îngenunchere*). Această natură bogată și frumoasă poate să le asigure o viață ca în paradis. De aceea, chemarea continuă cu aceleași promisiuni; e o chemare de dragoste, în care elementele

naturii se împletesc cu ființa omenească, pe care poetul o preamărește: „...vino în grădina mea, / Unde busuiocul a crescut ca brazii și măceșii / Zgârâie sămburii sânelui prin inelul cămeșii. / ..... / Vino. Dinainte îți voi desface pelinul și romanița / Pe care le coace arșița. / Cu brațele și pieptul voi despica poiana / Și buruiana”(Mireasa). Universul casnic, din care fac parte și copii, este evocat cu insistență. În acest context, poetul îi atrage atenția iubitei, spre luare-aminte: „Ascultă: grăiește cucuruzul / Pricepi creșterea lui cu auzul ? După ce-i precizează ceea ce este mai important, îi arată „bogățiile” de care dispune, iar ceea ce nu e al lui, îi aparține lui Dumnezeu: „Uite-n livadă stupii, / Uite-n vifore lupii, / Uite cerbii / Uite firul ierbii, / Vezi / Herghelii, stoluri, turme, cirezi? / Toate ale mele sunt și de mine țin, / Tot ce nu-i al meu și e străin, / Din perinile munților, la râul lat, / Dumnezeu și-a așternut pat / Și s-a culcat” (Haide). Întemeindu-și gospodăria într-o manieră idilică, totul se desfășoară în mod obișnuit, așa cum se întâmplă întotdeauna: „Vacile ne vor aduce ugerii plini / Și vor muși la poarta noastră / De salcâmi cu floare albastră. / Nevăstuicile se vor juca în ogradă / Cu purcei și cu rațele, grămadă” (Logodna).

Atmosfera bucolică dă posibilitatea exprimării, printr-o serie de metafore originale, sentimentelor de dragoste. Poetul îi propune logodniciei să fie grădina lui: „Vrei tu să fii grădina mea, / De iarbă mare și de catifea ?” (Ibidem). Într-o manieră poetică originală, folosind același cadru natural atât de potrivit sentimentului erotic, după modelul romanticilor, el îi propune cu dezinvoltură: „Pășunea mea tu să fii / Cu păpădii, / ..... / În jugul brațelor tale / Aș urca greul cerurilor goale / Și munții lunii până-n pisc” (Mirele).

Dragostea îl înalță pe om, îl purifică și-i mărește pofta de viață. Cu dragostea alături, poetul înfruntă mai ușor piedicile vieții. Omul îndrăgostit e în stare să cucerească universul, de aceea poetul îi face logodniciei sale propunerea: „Am rămas în lună, pe disc, / Să arăm văile de tibișir, / Să semănăm lămâiță și calomfir” (Ibidem). Totul se întâmplă cu suavitate. Este o poezie de dragoste, originală, directă, care naște adorație, patimă, dar acestea au o mare sinceritate și converg spre întemeierea unei căsnicii, din care nu vor lipsi copiii, iar stăpâna va trebui să le cunoască pe toate: „Trebuie să mergem să cunoască / Târta, cotețele, grajdul, balta, / Cine are să le domolească / Poftim...Ariciul nostru, până una alta” (Căsnicie).

Poezia universului mic se împletește în *Cărticica de seară* (1935) cu o lirică foarte originală a iubirii maritale, după cum am arătat; e o iubire de o mare suavitate, înfocată și mereu gravă și pură. Declarațiile de iubire – susține Ov. S. Crohmălniceanu – implică apoi tot timpul o angajare maritală... Această poezie e scoasă de Arghezi și din intervențiile copiilor, care – în *Cartea cu jucării* (1931) – devin centrul universului familial¹⁾.

Se constată că poetul se înfrățește cu fapăturile mărunte. El laudă microcosmosul. În aceea lume „a boabei și a fărâmei”, Tudor Arghezi redescoperă sublimul. Este o schimbare de concepție, întrucât autorul se convinge că măreția nu se află într-o lume abstractă, ci în lumea noastră concretă și materială; pe pământ este mai întâi paradisul, printre lucrurile mărunte de care ne servim toată viața. Dar, despre microcosmosul arghezian să-l ascultăm pe poet: „Toată viața am avut idealul să fac o fabrică de jucării, și lipsindu-mi instalațiile, m-am jucat cu ceea ce era mai ieftin și mai gratuit în lumea civilizată, cu materialul vagabond al cuvintelor date. Am căutat cuvinte care sar și fraze care umblă – de sine stătătoare...M-am apucat să fac resorturi pentru cuvinte ca să poată sări...

Câteodată, și destul de des, am strâmbat resorturile într-adins, ca să le văd cum sar ele strâambe și am lipit o pensulă cu chinoroș pe nasul cuvântului care mă necăjea...Mai pe scurt, m-a posedat intenția de a împrumuta vorbelor însușiri materiale, așa încât unele să miroasă, unele să supere pupila prin scânteiere, altele să fie pipăibile, dure sau mușculate și cu păr animal...N-am făcut nimic, m-am jucat”²⁾. Această mărturisire are continuare în versurile din volumul *Cărticica de seară* (1935), unde chiar de la prima poezie, cu care se deschidea volumul putem aprecia preocuparea sa, legată de universul familial și al copilăriei, de lucrurile miniaturale: „Vrui, cititorule, să-ți fac un dar, / O carte pentru buzunar / O carte mică, o cărticică...” (Cuvânt).

Pentru ceea ce și-a propus să facă, poetul are la îndemână o gamă de instrumente muzicale. El indică instrumentația gingașă folosită pentru a îndeplini o astfel de cărticică, luată din lumea

insectelor, plantelor pe care le găsește în jurul casei din Mărțișor: „Mi-a trebuit un violoncel: / Am ales un brotăcel / Pe o foaie de trestie-ngustă / O harpă: am ales o lăcustă. / Cimpoiul trebuia să fie un scatiu. / Și nu mai știu...” (*Ibidem*). Poetul își mărturisește și ținta strădaniilor sale cu multă limpezime: „Farmece aș fi voit să fac / Și printr-o ureche de ac / Să strecor pe un fir de ață / Micșorată, subțiată și nepieptănata viață / Până-n mâna, cititorului, a dumatăle...” (*Ibidem*).

Pentru o reușită fără riscuri, poetul ne invită să observăm lumea găzelor, insectelor, să privim albinele, greierii, lăcustele, cărăbușii, buburuzele, melcii, brotăceii, șopârlele, vrăbiile, găștele, găinile, pisicile, iezii etc. – care domină lumea din jurul casei și livezii. Astfel, albinele fură „soiuri de lumină” și le prefac în „făină”: „Fetele, albinele, / Au furat sulfinele, / Țărâna de soare, / Pulberea de lună / De pe mătrăgună...”. Tot ce adună ele vor transforma și depune în stup ca rezultat al alergăturii de toată ziua: „Cred că va-ncăpea / Într-un stup și-o stea, / Care a venit / Și s-a rătăcit / Dintr-un roi de sus. / Și care deseară / E miere și ceară” (*Miere și ceară*).

Copiii îndrăgesc astfel de versuri despre găze, insecte etc., pe care le cunosc din ograda lor, le apreciază pentru alergătura pe care o fac să realizeze bunuri necesare lor. Păsările curții fac în fiecare dimineață un spectacol adevărat. Insectele de tot felul și alte gândăniși pot să împodobească copiii cu niște obiecte prețioase, adevărate bijuterii: „În cutia de sidex și aloi / Au venit podoabe noi, / Lăcuste, păianjeni, brotăcei. / Nu te speria de ei...”

Fiecare din aceste simboluri au un scop bine definit și locul lor: „Șopârta-i pentru glezna de la mână, Iar șarpele pentru grumaz, / Fetișcană de altaz - / Și pentru șoldul dumatăle, de vioară, / Domnișoară... / ..... / Chihlimbarul ăsta-i o răgace / Matostatul e un cărăbuș / Prins acuș...” În final, constatăm că e vorba de un mărțișor care se poartă cu drag primăvara: „Bună dimineața, duduie! / Uite-l mărțișorul: nu e” (*Nu e*).

Poezia „boabei și a fărâmei” izvorăște dintr-o artă miniaturistă. Poetul cântă picăturile de viață, reușind să surprindă mereu cum acestea răsfrâng nemărginirea, „marșurile universului între ceruri și pământuri”. Observând faptele mărunte și fără apărare, poetul realizează versuri cosmice, pentru că putem considera unele acțiuni ca nebănuite așezări de lume. Păianjenul construiește din „poligoane trase la echer cu un compas abstract Ermitajul în dantelă”, destinat a fi „groapa de mătase” a muștii. Acest minuscul arhitect are rostul de a apăra marile legi ale universului.

Universul mărunț, pe care-l cunoaștem prin intermediul versului sau prozei argheziene, își deschide porțile către toate miracolele firii. Materia trece de la o formă la alta, înghețul devine o interesantă pietrificare a vieții. Natura se pune pe glume și universul adoptă o structură de cristale: „Iarna blajină / A intrat în voi, întâi, ca o lumină / ..... / Toată lumea se joacă / De-a un fir de promoroacă, / De-a țandăra, de-a cremenea, / Vrând să fie-asemenea. / Floarea nu mai vrea să dea / Și s-a făcut nuia. / Apa face minuni / Și soiuri de minciuni / ..... / Melcul urduros / S-a făcut somnoros...” (*Iarna blajină*).

Avea loc veștejirea pomilor, frunzele se preschimbă în făpturi zburătoare și cad sau după ce fuseseră mai întâi păsări, devin apoi crengi prin osificare: „Frunza când moare / Se face floare, / Au adunat luna și lumină / Pomii-n grădină / Și scutură soare. / Ați fost niște trupuri / Și v-ați făcut fluturi / ..... / Dafini, duzi și migdali / Erau plini de papagali...” (*Frunză palidă, frunză galbenă*). În universul „boabei” și al „fărâmei” și Dumnezeu se simte bine, iar poetul parcă îl simte peste tot, pentru că El singur a fost în stare să creeze mica bijuterie cum e buburuza. Germinația nevăzută a legumelor e dirijată de divinitate: „Îmbrăcați în straie de iască / Sunt gata cartofii să nască...”. Minunea dumnezeiască devine fapt concret. Poetul ne invită să fim martori ai acestui proces miraculos: „Auzi? / Cartofii sunt lehuzi. / Ascultă, harul a trecut prin ei / Virginal, candid și holtei, / Dumnezeiește...” (*Har*). Nu e de mirare că microcosmosul arghezian trăiește sub o formă de protecție divină. Faptele mărunte și nevinovate se bucură de ocrotirea lui Dumnezeu, iar prin afecțiunea noastră față de aceste făpturi, ni-l apropiem și pe Creator. Poetul se înfrățește cu lăstunii, cu vrăbiile, mieii și asinii. El se împrietenește și cu pisica, găștele, puicile, melcii, greierele, furnicile, rândunelele care și-au făcut cuibul sub streșina casei. Desigur acest univers are un caracter domestic. Microcosmosul lui Arghezi gravitează în jurul casei, al ogrăzii, în jurul

gospodăriei. Întreaga dragoste dintre soți, apoi iubirea acestora pentru copii, fac din Tudor Arghezi poetul „boabei” și al „fărămei”.

Mica lume din jurul gospodăriei de la Mărțișor i-a dat puteri, l-a revigorat, cu alte cuvinte l-a înviat atunci când a fost cazul: „De când mi-ai pus capul pe genunchi, mi-e bine / Nu știam că mă voi vindeca de mine cu tine. / Vorbele, gândurile, împletirile crezusem că-mi ajung. / Nu știam. Au zvâcnit umerii, au crescut brațele: fusesem ciung. / Mi-am simțit coapsele, gleznele, spinarea tari ca un luptător / M-am vindecat și m-am născut sărutându-ți talpa unui picior” (*Înviere*). În dorința de a se reface, ca un fel de autoregenerare, Tudor Arghezi simte nevoia refugiului în lumea viețuitoarelor și a jucăriilor, unde se copilărește conștient că gestul îi e benefic: „Fă-te suflete copil / Și strecoară-te tiptil / Prin porumb cu moț și ciucuri, / Ca să poți să te mai bucuri” (*Creion – Fă-te, suflete, copil*).

Universul acesta minuscul evocat de poet, e dominat de prezența copilului, cu inocența sa fermecătoare, care se joacă: „Știe-atât: numai să facă. / Ia o leacă, pune-o leacă. / Face oameni și lumină / Din puțin scuipat și tină, / Și dintr-un aluat mai lung / Scoate luna ca din strung” (*Abece*). Cel mai reprezentativ poem din această categorie este *Cântec de adormit Mitzura*. Este vorba de o rugăciune prin care se dorește ca dar copilului un „...bordei de soare”: „Doamne, fă-i bordei de soare, / Într-un colț de țară veche, / Nu mai nalt decât o floare / Și îngust cât o ureche”.

Apar cuvintele de tandrețe și atitudini de slavă pentru Divinitate, rugămintea fiind pe de-a-ntregul parcă împlinită: „Și mai dă-i, Doamne, vopsele / Și hârtie chinezească, / Pentru ca, mângînd cu ele, / Slava ta s-o zmângălească. / Și când totul va fi gata / S-o muta la ea și tata” (*Cântec de adormit Mitzura*). Ființe mici îi rețin atenția poetului, întrucât acestea, fiind tot creații divine, ele îi aduc preamărire: „Greierile îți aduce, / Doamne, binecuvântare”.

În ce ar consta această cinstire o spune poetul în versurile ce urmează: „Gânduri line, / Spice coapte, / Doniți pline: / Miere, smirnă, must și lapte. Sunt antrenate și celelalte insecte, alături de greier astfel: „Să-ți aducă binele / Clipele: albinele. / Ca balta și miriștea / Să-ți răspundă liniștea.

Apar o serie de comparații revelatoare, care dau farmec și originalitate versurilor argheziene: „Preacurata-i albă rază / Casei candela să-i stea / Și să te-asculte norocul / Ca un câine în tot locul”. Ultimele două versuri se constituie într-o încheiere tot de preamărire a Creatorului și într-o urare frumoasă și sinceră: „Cântec, stihuri și povești... / Măre, Doamne, să trăiești!” (*Urare*).

Concluzii

Poeziile de care ne-am ocupat, și încă multe altele, dedicate celor mici, sunt încărcate de numeroase simboluri cu mari valori educative. Versurile au contact direct cu „arta cuvântului”, iar funcția poetică a limbajului necesită o organizare corespunzătoare a materialului verbal. Se realizează o asociere a jocului, care persistă la copii, cu farmecul jocului verbelor ritmate. Prin ritmurile versurilor se creează fondul apercetiv necesar pentru înțelegerea în timp, a conotațiilor dintr-o poezie.

Bibliografie

1. Aderca, F., *Mărturia unei generații*, Editura Ciornei, București, 1929;
3. Balotă, N., *Opera lui Tudor Arghezi*, București, 1979;
4. Bojin, Al., *Fenomenul arghezian*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976;
5. Caracostea, D., *Prolegomena argheziană*, București, 1937;
6. Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, 1966;
7. Cesereanu, D., *Arghezi și folclorul*, E. P. L., București, 1966;
8. Cioculescu, Ș., *Introducere în poezia lui Tudor Arghezi*, Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1945;
9. Constantinescu, P., *Tudor Arghezi*, Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1940;
10. Crohmălniceanu, S. Ov., *Tudor Arghezi*, E. S. P. L. A., București, 1960;

11. George, Al., *Marele Alpha*, Editura Cartea Românească, București, 1970;
12. Grăsoiu, D., "*Bătălia*" *Arghezi*, București, 1984;
13. Guțan, I., *T. Arghezi. Imaginarul erotic*, București, 1980;
14. Manu, E., *Prolegomene argheziene*, E. P. L., București, 1969;
15. Micu, D., *Opera lui Tudor Arghezi*, E. P. L., București, 1965;
16. Negrilă, I., *Tudor Arghezi - drama cunoașterii* (I), în revista "Amurg sentimental", București, nr. 9/septembrie, 1996, p. 5; *Tudor Arghezi - drama cunoașterii* (II), în revista "Amurg sentimental", București, nr. 10/octombrie 1966, p. 16; *Tudor Arghezi - elegia senectuții* (I), în "Curierul Aradului", nr. 17/1997, p. 3; *Tudor Arghezi - elegia senectuții* (II), în "Curierul Aradului", nr. 18/1997, p. 3; *Tudor Arghezi - poezia ludică*, în revista "Cuvântul școlii", nr. 10/septembrie, 1997, p. 11; *Tudor Arghezi - Teme poetice*, Editura Multimedia Internațional, Arad, 1998;
17. Parpală, E., *Poetica lui Arghezi*, București, 1984;
18. Petroveanu, M., *Tudor Arghezi: poetul*, E. S. P. L. A., București, 1972;
19. Simion, E., *Scriitori români de azi*, vol. II, Editura Cartea Românească, București, 1976;
20. Vianu, T., *T. Arghezi, poet al omului*, E. P. L., București, 1964;
21. Vidrasku, D. F., *Tudor Arghezi*, București, 1980.